Birleşen
Milletler
Guramasy DP/DCP/

Birleşen Milletler Guramasynyň Ösüş Maksatnamasynyň Ýerine ýetiriji geňeşi, Birleşen Milletler Guramasynyň Ilat Gaznasy we Birleşen Milletler Guramasynyň Taslama hyzmatlary boýunça Müdirligi

Paýlanyşy:Umumy
(Sene)

Dil :Asyl

2025-nji ýylyň ikinji yzygiderli sessiýasy
Awgust aýynyň 25-29, Nýu-Ýork
Ilkinji (deslapky) gün tertibiniň 12-nji maddasy
Ýurt maksatnamalary we olar bilen baglanyşykly meseleler

Türkmenistan üçin ýurt maksatnamasy (2026-2030 ýý.)

Mazmuny

I. Birleşen Milletler Guramasynyň Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň çäginde BMGÖM-y
II. Maksatnamanyň ileri tutulýan ugurlary we hyzmatdaşlyk gatnaşyklary
III. Maksatnamany dolandyrmak we töwekgelçilikler
IV. Seljeriş geçirmek we baha bermek

Goşundy

A. Netijeleriň we resurslaryň gurluşy

I. Birleşen Milletler Guramasynyň hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň çäginde BMGÖM-y

1.Türkmenistan 7 milliondan gowrak ilaty bolan Merkezi Aziýada ortaça ýokary girdejili ýurt.Türkmenistanda ýaş ýaşly gurluş saklanýar we ilatyň ortaça ýaşy 28,7 ýaş[1], munuň özi mümkinçilikleri hem-de kynçylyklary görkezýär.
Hökümet syýasy we ykdysady durnuklylyga uly ähmiýet berýär we beýleki ýurtlar bilen gatnaşyklar üçin esas hökmünde ykrar edilen bitaraplyk statusyna baha berýär. Türkmenistan Birleşen Milletler Guramasynyň adam hukuklary boýunça gepleşikler üçin platformalarynyň ähmiýetini ykrar edýär, Adalatçynyň edarasyny berkitmekde we aýallaryň ýagdaýyny ýokarlandyrmakda möhüm öňegidişlikler gazanyldy.
Türkmenistanda ykdysady ösüşiň hereketlendiriji güýji bolup hyzmat edýän uglewodorod öndürmek boýunça uly pudak bar, mundan başga-da nebitden we gazdan gelýän girdejiler bolsa eksportyň 80% -ini emele getirýär. [2].
Türkmenistanyň adam ösüş indeksi 0,764 barabar, munuň özi adam ösüşi boýunça ýokary derejeli ýurtlar kategoriýasynda öz ornuny almaga mümkinçilik berýär, ýagny 193-den 95-nji ýer[3].
2030-njy ýyla çenli zyňyndylary 20 göterim azaltmak baradaky milli derejede kesgitlenýän goşandyny (KMDG) täzeledi.

2.Soňky ýigrimi ýylda adam başyna düşýän jemi içerki önüm (häzirki ABŞ dollary) bäş esse artyp, 2023-nji ýylda 8536,1 ABŞ dollaryna ýetdi.[4] Şeýle-de bolsa, saglyk we bilim ýaly adam ösüşiniň esasy ugurlaryna çykdajylar 2023-nji ýylda jemi içerki önümiň 6,3% boldy[5] ,infrastruktura maýa goýumlary bilen adam kapitalyny ösdürmegiň arasynda deňagramly çemeleşmegiň zerurdygyny görkezýär.

3.Ýurduň deňsizlik meselelerini has netijeli çözmek mümkinçilikleri dürli faktorlara, şol sanda yzygiderli we bölünmedik maglumatlaryň elýeterliligine baglydyr.Şeýle-de bolsa, iň uly kynçylyklara duçar bolup biljek toparlaryň arasynda aýallar we gyzlar, ýaşlar, maýyplar we işsizler giňden ýüze çykýar.[6] Ykdysady ösüşiň hemmelere deň derejede peýdaly bolmagyny üpjün etmek üçin esasy jemgyýetçilik hyzmatlarynyň hilini we elýeterliligini, esasanam oba ýerlerinde ýokarlandyrmagy dowam etdirmeli. Hünär okuw maksatnamalaryny giňeltmek we ýaşlar, aýallar we işsizler üçin iş üpjünçiligini güýçlendirmek ykdysady gatnaşygy üpjün etmek üçin möhüm ädimlerdir. Bu toparlar üçin bolan çäkli mümkinçilikler olaryň iş bilen üpjünçiligine we durmuş şertleriniň gowulanmagyna bolan mümkinçiliklerini ep-esli derejede azaldýar, bu bolsa öz gezeginde resmi däl iş bilen meşgullygyň (ýa-da işsizligiň) ýokary derejelerine, aýal-gyzlara garşy zorluga we döwlet edaralarynda we işewürlikde pes wekilçilige getirýär.[7]Geljekki ýyllar ýurduň adam hukuklary boýunça borçlaryny ýerine ýetirmek üçin möhüm ähmiýete eýe bolar.
4. Tupan, suw joşmalary we guraklyk ýaly howanyň üýtgemeginiň täsiri, şeýle hem ýeriň zaýalanmagy we suw ýetmezçiligi, esasanam oba we oba hojalygy (agrar) jemgyýetleri, şeýle-de tebigy betbagtçylyklardan dikeltmekde aýratyn kynçylyk çekýän pes girdejili toparlar üçin emläk we eklenç üçin töwekgelçilikleri döredýär,
5.Hökümetiň bu kynçylyklary çözmek meýilliligi "Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022–2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasy" (DYTÖMM) Maksatnamada, şeýle hem pudaklaýyn milli strategiýalarynda beýan edildi.
Ýakyn geljekde Türkmenistanyň Prezidentiniň 2022-2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasy "Türkmenistany 2022–2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli Maksatnamasyny" güýçlendirýän milli ösüş üçin orta möhletli gurluşy göz öňünde tutýar.[8]
2022-nji ýylda geçirilen gysga wagtyň içinde geçirilen toplumlaýyn baha berişe laýyklykda, DÖM-ň meseleleriniň 85% -i[9] Türkmenistanda milli / pudaklaýyn ösüş maksatnamalaryna we strategiýalaryna birleşdirildi.

[1] https://www.stat.gov.tm/en/population-census
[2] Türkmenistanyň Maliýe we Ykdysadyýet ministrliginiň we Türkmenistanyň statistika baradaky Döwlet komitetiniň maglumatlaryň esasynda BMG-nyň bahalandyrmasy
[3] Adam ösüşi barada Hasabat 2024/2025
[4] Türkmenistanyň statistika baradaky Döwlet komitetiniň maglumatlary
[5] Türkmenistanda BMG-ň ýurt topary. Ýurduň umumy seljermesi,2024 (ÝUS,2024)
[6] Şol ýerde
[7] Şol ýerde
[8] Türkmenistanda BMG-ň ýurt topary. Ýurduň umumy seljermesi,2024 (ÝUS,2024)
[9] Şol ýerde

Ýurt durnukly ösüş maksatlaryna ýetmekdäki ýetmezçilikleriň derňewini geçirdi, onuň netijesinde Türkmenistanyň Durnukly ösüş maksatlaryny özgertmek baradaky[10] milli borçnamasynyň çäginde çaltlaşdyrylan hereket üçin 10 sany ileri tutulýan wezipeler kesgitlenildi.[11]

6.Ýurt maksatnamalarynyň garaşsyz bahalandyryşyna (ÝMGB) laýyklykda BMGÖM-y özüniň bäsdeşlik artykmaçlyklaryna - durmuşa geçiriş boýunça uly kuwwatyna, global ulgamyna we bitaraplygyna, syýasaty özgertmek boýunça goldawyna, innowasiýa we mümkinçilikleri ýokarlandyrmaklyga daýanmak bilen hökümetiň uzak möhletleýin ygtybarly hyzmatdaşy hökmünde görkezýär.
BMGÖM-y inçekesel, wirus gepatit, beýleki ýokanç keseller, ýokanç däl keseller (ÝDK) keseliniň azalmagy, ene we çaganyň saglygyny gowulandyrmak we saglyk ulgamynyň umumy güýçlendirilmegi ýaly saglyk netijeleriniň gowulaşmagyna goşant goşdy.
BMGÖM-y pandemiýa taýýarlygyny ýokarlandyrmaga we uzak sebitlerde ýokary hilli saglyk hyzmatlaryna elýeterliligi ýokarlandyrmaga kömek etdi. Milli sanlylaşdyrma maksatnamasyna goldaw berilmegi, işewurlik (biznes) sanawy, eksport-import amallary we "mobil banking" ýaly elektron dolandyryş hyzmatlarynyň girizilmegine sebäp boldy.
BMGÖM-y Adalatçynyň edarasynyň Milli Adam Hukuklary Guramalarynyň Global Bileleşigi (GANHRI) tarapyndan akkreditasiýa edilmezinden ozal mümkinçiliklerine baha berilmegine ýardam etdi.
BMGÖM-y gender päsgelçiliklerine ilkinji baha berdi we inçekesel gulluklary üçin iş meýilnamasyny işläp düzdi hem-de ýöriteleşdirilen onlaýn okuwlar arkaly gender meselelerini hasaba almak ugrunda döwlet gullukçylarynyň mümkinçiliklerini ýokarlandyrdy.
Garaşsyz bahalandyrma BMGÖM-nyň howanyň üýtgemegine durnuklylygy ýokarlandyrmak, galyndylary durnukly dolandyrmagy ösdürmek we gaýtadan dikeldilýän energiýa we energiýa netijeliligi baradaky kadalaşdyrnamalary işläp düzmek boýunça alyp barýan işlerine ýokary baha berdi.
BMGÖM-y şeýle hem ýurduň ilkinji milli derejede kesgitlenýän goşandyny (MDKG) taýýarlanmagyny goldady we ýurduň Global Metan borçnamasyna goşulmagyna sebäp bolan wagyz-nesihat işlerine goldaw berdi. [13]

7.Ýurtlar üçin maksatnamalaryň garaşsyz bahalandyrmasy (ÝMGB) kämilleşdirmegi talap edýän ugurlary hem görkezdi, şol sanda: esasanam saglygy goraýyş we klimatyň üýtgemegi, döwlet dolandyryş we klimatyň üýtgemegi, saglygy goraýyş pudagynyň tebigy betbagtçylyklara taýýarlygy, ekoulgamlar / biodürlüligi we "ýaşyl" ösüş ugurlarynda tematiki aralyk işleri berkitmek; adam hukuklaryň we kanun hökmürowanlygyň goldawyny giňeltmek;
Durnukly ösüş maksatlaryna seljeriş geçirmek üçin maglumatlaryň elýeterliligini we açyklygyny ýokarlandyrmak; Toplumlaýyn Milli Maliýe Mehanizminiň (TMMM) durmuşa geçirilmegini goldamak we zerur özgertmeleri goldamak üçin halkara maliýe guramalary (HMG) bilen hyzmatdaşlygy ýola goýmak; BMG-ň guramalary bilen köp sanly bilelikdäki maksatnamalary işläp düzmek; we saglygy goraýyş pudagynda gazanylan üstünliklere laýyk gelmegi üçin tutuş programmanyň durnuklygyny üpjün etmekMöhüm netije- sanly sowatlylygy ýokarlandyrmak we ýurduň sanly özgertmelere ygrarlydygyny göz öňünde tutup, ilaty elektron hyzmatlardan peýdalanmaga taýýarlamak üçin möhüm tagallalarynyň zerurlygydyr.

[10] Türkmenistanda BMG-ň ýurt topary. Ýurduň umumy seljermesi,2024 (ÝUS,2024)
[11] Maksatlar 1,2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13 we16
[12] Türkmenistan: Garaşsyz ýurt maksatnamasyna baha bermek. BMGÖM garaşsyz baha beriş gullugy, 2024.
[13] https://opendevelopmentcambodia.net/tag/national-internet-gateway-nig/#!/story=post-159521

8. Durnukly ösüş maksatlaryna ýetmek üçin çalt öňe gidişligi goldamak üçin Hökümet we Birleşen Milletler Guramasynyň Ýurt Topary (BMGÝT), 2026–2030-njy ýyllar üçin Türkmenistan hökümeti bilen Birleşen Milletler Guramasynyň arasynda Durnukly ösüş ugrunda 2026-2030-njy ýyllar üçin hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň iş meýilnamasy barada ylalaşdylar. Resminama üç sany ileri tutulýan ugurlara gönükdirilen: dolandyryş we ykdysady ösüş, daşky gurşawy we howanyň üýtgemegini azaltmak we uýgunlaşdyrmak boýunça çäreler, şeýle hem durmuş ösüşi we abadançylyk.

Hyzmatdaşlyk arkaly maksatnamalary bilelikde taýýarlamak Birleşen Milletler Guramasynyň goldawynyň esasy bolar.

«Türkmenistan – BMG» ýokary derejeli Strategik maslahat beriş geňeşi bilelikdäki ösüş başlangyçlary boýunça strategiki hyzmatdaşlyga ýardam berer, şol wagt Hökümet we BMG-nyň Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň Dolandyryş komiteti, Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň durmuşa geçirilmegine tehniki taýdan gözegçilik üpjün eder.

9. BMG-nyň Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň netijelerine ýetmek üçin goldaw bermekde BMGÖM-y möhüm rol oýnaýar.

BMGÖM-y milli sanlylaşdyrmak we daşky gurşawy hem-de klimaty goramak boýunça hökümetiň gün tertibindäki tagallalaryny goldamak, saglygy goraýyş we ykdysady ösüş ulgamyny goldamak, adam hukuklaryny we kanunyň hökmürowanlygyny öňe sürmek boýunça milli tagallalary goldaýan agentlik bolup çykyş edýär.

10. Täze Ýurt Maksatnamasyna laýyklykda, BMGÖM-y BMG-nyň Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň ähli ileri tutulýan ugurlaryna we netijelerine goşant goşar.

Dürli pudaklarda sanly hyzmatlary we çözgütleri işläp taýýarlamak ugrunda BMG-nyň beýleki guramalary bilen hyzmatdaşlygy üçin mümkinçilikler döredip, BMGÖM-yň sanlylaşdyrmak boýunça milli tagallalaryna berýän goldawy BMG-nyň Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynynyň işiniň ähli ugurlarynyň esasynda bolup durar.

Şonuň ýaly-da, innowasiýalar BMGÖM-yň Ýurt maksatnamasynyň esasy temasy bolup çykyş ederler, esasanam klimatyň üýtgemegine we betbagtçylyklaryň töwekgelçiligini azaltmagyna hem-de uýgunlaşmaga, şeýle hem lukmançylyk we durmuş hyzmatlaryna hyzmat etmekde täze tehnologiýalary we çemeleşmeleri kabul etmek bilen baglanyşykly bolar.

BMGÖM-y şeýle hem, hökümetiň mundan beýläk-de maliýeleşdirmek bilen maliýeleşdirmegi milli ösüşiň ileri tutulýan ugurlaryna gönükdirmek üçin Milli Maliýe Toplumlaýyn Mehanizmini durmuşa geçirmek boýunça işini dowam etdirer.

II. Maksatnamanyň ileri tutulýan ugurlary we hyzmatdaşlyk gatnaşyklary

11.Ýurt maksatnamasynyň umumy görnüşi ilatyň saglygyny we durmuş abadançylygyny ýokarlandyrmak arkaly ýurduň berkligine we hemişelik durnuklygyna ýardam bermekden we 2030-njy ýyla çenli döwür üçin Gün tertibine we milli ösüş maksatlaryna ýetmek boýunça ýurduň ösüşini çaltlaşdyrmak üçin esasy institutlaryny we ösüş ulgamlaryny döwrebaplaşdyrmakdan bolup durýar.

Ejiz ilat toparlaryň mümkinçiliklerini giňeltmek, institusional we jemgyýetçilik durnuklylygyny güýçlendirmek, lukmançylyk we durmuş hyzmatlara deň hukuklylygyny üpjün etmek maksady bilen üýtgeşmeler teoriýasynyň sebäp-täsir gatnaşyklary döwlet dolandyryşyny özgertmek, sanly özgertmegine, ykdysady diwersifikasiýany ýokarlandyrmak we klimatyň üýtgemegine durnukly tebigy baýlyklaryny dolandyrmak boýunça maýa goýumlary bilen bilen baglanyşyklydyr.

Şu özgerişlik, syýasy ygrarlylygy saklamagyny, işjeň raýat jemgyýetiniň gatnaşmagyny, pudakara hyzmatdaşlygyny we durnukly döwlet maýa goýumlaryny- aýratyn aýallara, ýaşlara, pes girdejili maşgalalara, maýyplara we oba ilatyna üns bermek bilen, göz öňünde tutýar.

Maksatnama işläp düzülende hökümet hyzmatdaşlary, raýat jemgyýeti, hususy pudagy, ýaşlaryň wekilleri, BMG-ň edaralary we ösüş boýunça halkara hyzmatdaşlar bilen maslahatlar üçin esas hökmünde birnäçe seljeriş çäreleri ulanyldy.

12. BMGÖM-yň Hökümet bilen hyzmatdaşlygy häzirki ýurt meýilnamasynyň çäginde (esasanam, saglygy goraýyş we döwlet dolandyryş pudaklarynda hökümetiň bilelikde maliýeleşdirmegi nukdaýnazaryndan) ep-esli giňeldi, bu bolsa ösüş ugrunda esasy hyzmatdaşy hökmünde BMGÖM-na bolan ynamyň artýandygyny görkezýär.

BMGÖM-sy ýurduň ortaça ýokary girdejili ýagdaýyny göz öňünde tutup, resmi strategiki maliýeleşdiriş şertnamasyny baglaşyp, bilelikde maliýeleşdirmegiň üstünlikli tejribesine esaslanmagy meýilnamalaşdyrýar.

Bu şertnama BMGÖM-yň durnukly ösüş ugrunda ileri tutulýan ugurlaryny goldamak çemeleşmäniň esasyny düzer, milli ýolbaşçylygy berkitmäge we anyk netijelere gönükdirilen uzak möhletleýin hyzmatdaşlygy ösdürmäge goşant goşar.

Şu tagallalary goldamak maksady bilen saglygy goraýyş we dolandyryş ugrundaky hyzmatdaşlyk sanly özgertmelere ünsi jemläp, portfel çemeleşmesi arkaly ulgamlaýyn üýtgeşmelere geçip başlady, bu ýerde innowasiýa gurallary sanly ekoulgamy kartalaşdyrmaga we milli ileri tutulýan ugurlara laýyk gelýän ylalaşylan çäreler üçin giriş nokatlaryny kesgitlemäge mümkinçilik berdi.

Portfel çemeleşmesi täsirliligi, netijeliligi we ylalaşyklygy aňryçäk derejede ösdürmek üçin saglygy goraýyş pudagynda degişli çäreleri işläp düzmeklige mümkinçilik berer.

Şeýle hem BMGÖM-y Global Ekologiki Gaznasy,"Ýaşyl" klimatiki Gaznasy we Global Gaznasy bilen bar bolan hyzmatdaşlyk gatnaşyklaryna daýanar, şol bir wagtyň özünde hem BMGÖM-ň ýurduň ekologiki meselelerini toplumlaýyn görnüşde çözmek boýunça maksatnamalaýyn mümkinçiliklerini goldamak üçin beýleki wertikal Gaznalar bilen özara gatnaşyklary pugtalandyrmak boýunça işleri amala aşyrar.

13.Infrastrukturany we sanly baglanyşygy ösdürmek, hususy pudagy ösdürmek we Türkmenistanyň BSG-a goşulmak ugrundaky tagallalara ýardam bermek maksady bilen BMGÖM, Bütindünýä Banky (BB), Aziýa Ösüş Banky (AÖB) we Yslam Ösüş Banky (IDB) ýaly halkara maliýe guramalary (IFI) bilen hyzmatdaşlygy berkider.
Şeýle hem, BMGÖM-y ÝeB-i bilen hyzmatdaşlykda- aýal-gyzlaryň hukuklaryny we mümkinçiliklerini giňeltmek boýunça, Ýaponiýa bilen hyzmatdaşlykda - şäher innowasiýalar we tebigy betbagtçylyklara garşy göreş boýunça, Beýik Britaniýa bilen hyzmatdaşlykda-durnukly ykdysady ösüş boýunça ileri tutulýan ugurlary ösdürmek üçin esasy hyzmatdaşlygy berkider.
Güýçli we göze görnüp duran netijelere ýetmek üçin bilelikde işi alyp baryp we tagallalaryny birleşdirip, BMGÖM-y BMG-nyň beýleki guramalary bilen hyzmatdaşlygyny berkider.
BMGÖM-y Daşky gurşaw / klimat we ykdysadyýet/ maliýe tematiki toparlara ýolbaşçylyk edip, BMG-niň çäginde ösüş boýunça hyzmatdaşlaryň tagallaryny utgaşdyrmak mehanizmlerine goldaw bermegi dowam etdirer.

Degişli döwlet dolandyryşy we köp ugurly ykdysady ösüş

14. Üýtgeşmeler teoriýasyna görä, döwlet gullugy üçin okuw jaýlaryny döwrebaplaşdyrmak we döwlet işgärleriň we hususy pudagyň endiklerini we bilimlerini ýokarlandyrmak üçin kuwwatyny ýokarlandyrmak boýunça toplumlaýyn başlangyçlar edilmelidir.

Jemgyýetiň dürli zerurlyklaryny kanagatlandyrmak üçin institusional mümkinçilikleriň berkidilmegi institutlaryň ýüze çykýan kynçylyklara uýgunlaşmagy we jemgyýete netijeli hyzmat etmek ukybyny üpjün edýän ulgamlaýyn üýtgeşmeleri talap edýär.

Şol sanda, ol durnukly ösüş maksatlaryna tarap ösüşi çaltlaşdyrmak we iň ejiz ilat toparlary üçin ýokary hilli hyzmatlary üpjün etmek üçin meýilnamalaşdyrma we býudjet ulgamlaryň berkidilmegini göz öňünde tutýar.

15. BMGÖM-y maglumatlaryň özara baglanyşyk arkaly netijeliligini we açyklygyny ýokarlandyrýan sanly döwlet infrastrukturasynyň esaslaryny we elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň döredilmegi bilen birlikde ýurduň sanly özgertme syýasaty üçin toplumlaýyn goldawyny işläp düzer we durmuşa geçirer,

Ulgamlaýyn özgertmäniň binýady hökmünde bu ulgam umumy esasy ulgam bilen birleşdirilen sanly döwlet hyzmatlaryny ösdürmäge mümkinçilik berer, şeýlelik bilen hyzmatlaryň bölünmeginden gaça durar we saglygy goraýyş we durmuş hyzmatlary, ykdysady ösüş, tebigy betbagtçylyk töwekgelçiligini azaltmak we ekologiki meseleleri bilen baglanyşykly sanly çözgütleriň bukjasyny durmuşa geçirmek üçin BMGÖM-y ýurtdaky tagallalaryna goldaw berer.

16. BMGÖM-y şeýle hem, ähli pudaklarda maglumatlary ýygnamagy we dolandyrmagy üpjün etmek üçin sanly maglumatlaryň döwlet dolandyryş gurluşyny berkitmäge, ygtybarly bölünmedik maglumatlary ýygnamak üçin statistiki maglumat ulgamlaryny kämilleşdirmäge we şol bir wagtyň özünde hakyky maglumatlara esaslanýan syýasatlary işläp düzmek üçin döwlet hyzmatdaşlaryň mümkinçiliklerini güýçlendirmäge ýardam eder.

17. Kanunyň hökmürowanlygyny we adam hukuklaryň goragyny berkitmek maksady bilen BMGÖM-y Adam hukuklary boýunça ýokary komissarynyň edarasy we BMG-ň beýleki edaralary bilen bilelikde Pariž ýörelgelerine we Milli Adam Hukuklary Guramalarynyň Global Bileleşigiň tekliplerine laýyklykda Adalatçynyň edarasynyň netijeliligini ýokarlandyrmak we elýeterliligini ýaýbaňlandyrmak boýunça işleri alyp barar. Bu işlerde edaranyň işiniň açyklygyny ösdürmek, adam hukuklary çygryndaky meseleleri ýüze çykarmak boýunça mümkinçiliklerini berkitmek, raýat jemgyýeti we köpçülikleýin habar beriş serişdeleri bilen özara gatnaşyklary özgertmek, şeýle hem aýal-gyzlaryň hukuklary babatyndaky meseleleri çözmek we işewürligi we adam hukuklaryny öňe sürmek üçin mümkinçiliklerini ýokarlandyrmak maksat ediler.

18. BMGÖM-y we Döwlet, hukuk we demokratiýa instituty Adam hukuklary babatynda milli hereketler meýilnamasyny, şeýle hem Älhlumumy döwürleýin synyň we BMG Şertnama Geňeşiniň tekliplerini durmuşa geçirmekde Türkmenistanyň adam hukuklary we halkara ynsanperwer hukugy babatynda halkara borçnamalaryny ýerine ýetirmek boýunça pudagara komissiýasyna goldaw bererler.

BMGÖM-y şeýle hem döwlet hyzmatlaryna, esasanam pes girdejili we ejiz toparlara deň hukuklylygy üpjün edýän bitewi hukuk kömek ulgamyny işläp düzmek üçin aklawçylaryň milli birleşiginiň döredilmegini goldamak bilen kanunyň hökmürowanlygyny berkitmäge goşant goşar.

19. Ykdysady ösüşi has köp ugurly we has ekologiýa taýdan arassa etmek üçin gazyp alýan pudaklaryndan gelýän girdejileri durnukly dolandyrmagyny ileri tutmagy dowam etdirmek.

Munuň üçin salgyt we pul syýasatyna, söwda, bank we hususy pudaklaryna jogapkär guramalaryň arasynda öňdebaryjy we utgaşdyrylan özara gatnaşyk zerur bolar.

BMGÖM-y we BMG-nyň beýleki guramalary ösüş boýunça hyzmatdaşlaryň arasynda hyzmatdaşlygy we utgaşdyrmagy goldamak üçin meýilnamalaşdyryş, býudjet we maliýeleşdiriş mehanizmlerini güýçlendirer.

20. Söwda hyzmatdaşlygyny giňeltmek bäsdeşlige ukyplylygy we ykdysady ösüşi ýokarlandyrmak üçin möhümdir. Syýasat ugrunda BMGÖM-ň işi we analitiki gurallar Bütindünýä Söwda Guramasyna goşulmak prosesine ýardam bermek üçin milli mümkinçilikleri berkitmäge gönükdirilen ösüş barada beýleki hyzmatdaşlaryň işleriniň üstüni ýetirer.

BMGÖM-y iş ýerleri döretmek we ykdysady ösüş maksady bilen bazara elýeterliligini giňeltmek üçin maýa goýumlaryny we elektron söwdany, gymmatly kagyzlar bazaryny, bank hyzmatlaryny we täze döreýän kompaniýalaryň ekoulgamyny ösdürmek üçin sanly infrastrukturany gowulandyrmaga ýardam berer.

21.Aýal-gyzlar, ýaşlar we ejiz ilat toparlar üçin iş bilen üpjün etmek mümkinçiligini giňeltmek üçin BMGÖM-y, BMG-nyň Çagalar Gaznasy (UNICEF) we BMG-nyň Ilat Gaznasy (UNFPA) innowasion işjeň zähmet bazary we sosial gorag syýasatlaryny (deň hukukly "ýaşyl" geçiş syýasatlaryny goşmak bilen) işläp taýýarlamak we durmuşa geçirmek üçin milli mümkinçilikleri pugtalandyrmak üçin hyzmatdaşlyk ederler.

Şeýle hem, BMGÖM-y sanly, innowasiýa we döredijilik ykdysadyýetiniň ösmegine itergi berip, aýry-aýry ykdysady pudaklaryň döwrebaplaşdyrylmagyna we hususy pudagyň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmagyna ýardam berer.

Ykdysady gatnaşmak we maliýe garaşsyzlygy üçin hukularyň we mümkinçilikleriň has giňelmegi bilen aýal-gyzlar peýda alýarlar.

Ýaşlar has uly durmuş goşulyşmakdan, hukuklaryň we mümkinçilikleriň giňelmeginden we zähmet bazarynda zerur bolan sanly we beýleki zerur hünärleri ele almakdan peýdalanarlar, bu bolsa durmuş taýdan daşlaşdyrylmak howpuny azaldar.Maýyp adamlar has elýeterli döwlet hyzmatlaryna we hünär okuw maksatnamalaryna eýe bolarlar, munuň özi jemgyýete goşulmagyna kömek eder.

Daşky gurşawy we täsirleriň gowşamagy we klimatyň üýtgemegine uýgunlaşmagy

22. Ýurduň tebigy baýlyklaryny goramak ykdysady ösüşi goldamak, azyk howpsuzlygyny üpjün etmek we baý biodürlüligini goramak üçin möhümdir.

Gurakçylygyň tebigy baýlyklara - suwlara we ýerlere elýeterliligine täsirini azaltmak üçin BMGÖM-sy aýal-gyzlara we ýerli jemgyýetlere uýgunlaşmaga we çydamlylygy ösdürmäge kömek etmek üçin klimatyň we tebigy baýlyklaryň toplumlaýyn dolandyrylmagyna ýardam eder.

23.Üýtgeşmeler teoriýasy, şu resurslaryň goragy klimatyň üýtgemeginiň täsirini gowşatmak we oňa uýgunlaşmak boýunça has giňişleýin tagallalaryň çäginde ýurduň suw, ýer we goralýan çäklerini dolandyrmakda düzedişleriň talap ediljekdigini göz öňünde tutýar.

BMGÖM-y BMG-nyň Daşky gurşaw maksatnamasy (UNEP), Azyk we oba hojalygy guramasy (FAO), Birleşen Milletler Guramasynyň Ýewropa Ykdysady Komissiýasy (UNECE) we beýleki hyzmatdaşlar bilen milli syýasatlaryň we institusional mehanizmleriň biodürlülik, parnik gazlarynyň zyňyndylary, ýerleriň zaýalanmagy we beýleki daşky gurşaw borçnamalary boýunça halkara konwensiýalara we ylalaşyklara laýyklygyny mundan beýläk hem pugtalandyrmak üçin işleri alyp barar.

BMGÖM-y suwy ýitirmegi, topragyň duzlanmagyny we ýerleriň zaýalanmagyny ep-esli azaltmaga gönükdirilen durnukly suwaryş we ekin meýdanlaryny dolandyrmagyň has netijeli usullaryny, şeýle hem ekologiýa taýdan durnukly oba hojalygyny durmuşa geçirmek üçin toplumlaýyn suw dolandyryş ulgamyny goldar.

24. Biodürlüligi goramak landşafty toplumlaýyn dolandyryş, aýratyn goralýan tebigy ýerleriň kuwwatyny ýokarlandyrmak, botanika bagynyň biologiki kolleksiýalaryny giňeltmek we gurak zolagynda dürli biokulturalary uýgunlaşdyrmak, şeýle hem topragyň saglygyny gowulaşdyrmak we çölleşmek we ýerleriň zaýalanmagyna garşy göreşmek üçin ösümlik örtügini dikeltmek arkaly güýçlendiriler.

25.Ýer/suw/biodürlüligi meýilnamalaşdyrmak boýunça şu toplumlaýyn çemeleşme, durnukly suwaryş usullaryny we ekerançylyk tejribesini höweslendirmek arkaly daýhanlara we ownuk öndürijilere peýdaly bolar.

Şu tagallalar, suwuň ýitmegini, ýerleriň zaýalanmagyny we biodürlüligiň esasy zolaklaryna edilýän basyşy azaltmagy maksat edinýär, şol bir wagtyň özünde ýerli jemgyýetler baýlyklary durnukly peýdalanmak barada bilim alarlar, dikeldilen ýerlere we suw baýlyklaryna elýeterliligi gowulandyrmakdan peýda alarlar, ekin hasylyny ýokarlandyrmak we netijede girdejiňizi we durnuklylygy ýokarlandyrmak boýunça ukybyny ösdürmek.

26. Ýuduň gazylyp alynýan ýangyçlara garaşlylygynyň azaldylmagy subsidiýalaryň gaýtadan paýlanmagyny we ýurduň energiýa üpjünçiligini diwersifikasiýa etmegini we pes uglerod modeline geçmek üçin uzak möhletleýin deň hukukly meýilnamasynyň zerurlygyny aňladýar.

BMGÖM-y elektrik energiýasyny rejeli peýdalanmak we onuň netijeliligini ýokarlandyrmak, tehnologiýalarda innowasiýalary öňe sürmek we dikeldilýän energertikanyň gerimini giňeltmek üçin höweslendiriş çärelerini goldaýan maglumatlara esaslanýan syýasat seljermelerini ulanmak bilen kanunçylyk düzümini işläp düzmekligi we syýasy hyzmatdaşlygy berkitmekligi goldamak boýunça işleri alyp barar.

Maksatnamada daýanç nokady hökmünde dikeldilýän energetika (hususan-da oba ýerlerinde) çygryndaky masştabirleme (gerimleýin) çözgütler boýunça ozalky synag (pilot) başlangyçlar alnar.

BMGÖM-y BMG-nyň indiki 3.0 milli derejede kesgitlenýän goşandynyň (MDKG) işlenip düzülmegine we durmuşa geçirilmegine goldaw bermek ugrundaky tagallalaryna tehniki taýdan ýolbaşçylyk eder.

Şeýle hem BMGÖM-y zyňyndylaryň milli kadastryny we gözegçiligini, degişli syýasat çäreleriniň işläp düzülmegini goldar we milli maksatlary Pariž ylalaşygynyň we metan boýunça global borçnamanyň maksatlaryna laýyk getirmek we maksatnamalaryň býudjet maddalary bilen borçnamalary deňeşdirmek üçin mümkinçilikleri ösdürer.

Maglumat kampaniýalary ilatyň arasynda gaýtadan dikeldilýän energiýa çeşmelerine we energiýa tygşytlaýjy tejribelere geçmegiň uzak möhletli aýratynlyklary barada bilimleri ýaýratmaga ýardam ederler.

27. BMGÖM-y durnuklylygy, energiýa tygşytlylygy we klimatyň üýtgemegine durnukly infrastrukturasy üçin täze gurluşyk kadalaryny işläp düzmek arkaly betbagtçylyklaryň töwekgelçiligini peseltmek çärelerini netijeli meýilnamalaşdyrmak we durmuşa geçirmek üçin ýurduň durnuklylygyny we guramalaryň we jemgyýetleriň mümkinçiliklerini berkitmäge ýardam eder.

Klimatyň üýtgemegine uýgunlaşmagy meýilleşdirmekligi öňe sürmek boýunça ýetilen üstünliklere daýanyp, "Klimatiki töwekgelçiliklere we gowşaklyga baha bermek" boýunça maslahatlara we teklip edilýän "Klimaty maliýeleşdirmeklik strategiýasyna" gollanmak bilen BMGÖM-y geljekki 3.0 Milli derejede kesgitlenýän goşandyna (MDKG) we biodürliligi gorap saklamak boýunça Milli Strategiýa we meýilnama laýyk geljek Milli uýgunlaşma meýilnamasyny işläp düzmeklige we durmuşa geçirmeklige ýardam bermegini dowam eder.

Jemgyýetleriň durnuklygyny ýokarlandyrmak üçin olaryň uýgunlaşmak usullary, biodürliligiň kemelmegi we tebigy baýlyklary peýdalanmagyň usulyny üýtgetmek zerurlygy baradaky habarlylygy we bilimleri ýokarlandyrylar.

BMGÖM-y klimatiki maglumatlaryň we çaklamalaryň döwlet we hususy pudaklaryna ýetirmek mümkinçiliklerini goşmak bilen bar bolan irki habar beriş ulgamyny giňelder, şeýle hem tebigy betbagtçylyklara taýýarlygy, olara jogap hereketleri amala aşyrmaklygy we dolandyrmaklygy üpjün etmek üçin milli we halkara gyzyklanma bildirýän taraplaryň arasyndaky özara hyzmatdaşlygy özgerder.

BMGÖM-y adatdan daşary ýagdaýlara taýýarlygy we saglygy goraýyş, bilim hem-de durmuş goragy ulgamlarynda durnuklylygy integrirlemek üçin BMG-nyň Çagalar Gaznasy, BMG-nyň Ilat Gaznasy we Bütindünýä saglygy goraýyş guramasy bilen işleri alyp barar.

28.Türkmenistanyň ýapyk aýlawly ykdysadyýet ýörelgelerini öwrenmek boýunça döreden tagallalary jemgyýetiň habardarlygyny ýokarlandyrmaga we daşky gurşawa ýetirýän täsirini azaltmak we baýlyklaryň netijeliligini ýokarlandyrmak üçin galyndylaryň dolandyrmagyny gowulandyrmaga gönükdirilendir.

BMGÖM-y Hökümet we BMG-nyň beýleki guramalary bilen pes uglerodly ösüşe, gaýtadan dikeldilýän energetika we "ýaşyl" ykdysadyýete geçmegini goldamak maksady bilen strategiýalary, düzgünleri we höweslendirmeleri işläp düzer.

Galyndylary dolandyrmak boýunça alnyp barylýan işler galyndylary gaýtadan işlemek we zyňmak boýunça milli strategiýany işläp düzmeklige we häzirki zaman galyndylary ýygnamak, sortlamak we gaýtadan işlemek desgalaryna goldaw bermeklige, şeýle hem bu pudakda täze iş ýerleri döretmek bilen kadalaşdyryjy we ýerine ýetiriş mehanizmlerini berkitmeklige gönükdiriler.

BMGÖM-y we BMG-nyň Çagalar Gaznasy uzak möhletleýin ösüş üçin zerur bolan özüni alyp barşyň üýtgemegine itergi bermek üçin köpçülige habarlylygy ýokarlandyrmak we resmi bilim bermek arkaly has ekologiki taýdan durnukly durmuş kadalaryny (esasanam ýaşlaryň arasynda) öňe sürerler.

Deň hukukly durmuş ösüşi we abadançylyk

29. BMGÖM-ň Türkmenistanda saglygy goraýyş we durmuş hyzmatlary boýunça subut edilen goldaw tejribesi bardyr. BMGÖM-y AIDS, inçekesel we gyzzyrma garşy göreşmek boýunça Global gaznanyň, şeýle hem ýokanç we ýokanç däl kesellere garşy göreşmek we COVID pandemiýasyna garşy göreşmek üçin milli maksatnamalary durmuşa geçirmek we mümkinçilikleri ýokarlandyrmak üçin hökümet tarapyndan giň gerimli maliýeleşdirmek üçin ileri tutulýan hyzmatdaşy bolup çykyş edýär.
Ähliumumy saglygy goraýyş ulgamynyň ähli ilat toparlary gurşap almagyny üpjün etmek üçin lukmançylyk hyzmatlaryna elýeterliligini gowulandyrmak we giňeltmek maksady bilen döwlet tarapyndan bilelikde maliýeleşdirmek ugrunda BMGÖM-y Hökümet bilen hyzmatdaşlygyny güýçlendirer.

30. Saglygy goraýyş we durmuş goragy ulgamlaryny güýçlendirmek üçin ýokary hilli hyzmatlary işläp taýýarlamak we ulanmaga bermek üçin geografiki, maliýe we durmuş päsgelçilikleri azaltmak zerurdyr, bu bolsa lukmançylyk çäreleriniň bukjasyna bil baglap saglygy goraýyş ulgamyny özgerdýär.

BMGÖM-y Bütindünýä saglyk guramasy bilen bilelikde tutuş ýurt boýunça ilkinji saglygy goraýyş-sanitariýa edaralarynyň kuwwatyny ýokarlandyrmak, lukmançylyk işgärlerini giňeltmek we taýýarlamak, sanly saglygy goraýyşy ösdürmek, keselleri anyklamak we bejermek üçin häzirki zaman tehnologiýalaryny ornaşdyrmak we has durnukly we ýokary hilli üpjünçilik zynjyrlaryny we durmuş hyzmatlary döretmek üçin işleri geçirerler.

BMGÖM-y we BMG-ň Ilat Gaznasy milli / ýerli guramalaryň aýallar, ýaşlar we maşgalalar üçin durmuş kömek maksatnamalaryny we jemgyýetleriň derejesinde hyzmatlaryny netijeli durmuşa geçirmek mümkinçiliklerini güýçlendirerler.

31. BMGÖM-ň goldawynyň esasy bölegi saglygy goraýyş ulgamynyň dolandyrylyşyny gowulandyrmak we halkara goldaw başlangyçlarynyň (satyn almak, gorlary dolandyrmak, enjamlara hyzmat etmek) durnuklylygyny üpjün etmek bolar.

Sanly we beýleki innowasiýa tehnologiýalary, maglumatlaryň howpsuzlygyny we gizlinligini saklamak bilen bir hatarda, laboratoriýa enjamlaryny, emeli intellekt tehnologiýalaryny, lukmançylyk galyndylaryň gaýtadan işlemeginiň dolandyrmagyny, näsaglaryň sanawlaryny we elektron okuwyny döwrebaplaşdyrmaga mümkinçilik berer.

32. Saglygy goraýyş (we sanly tehnologiýalar) pudagyndaky sowatlygy we elýeterli hyzmatlar baradaky habarlylygy ýokarlandyrmaklyga gönükdirilen giň gerimli maglumat kampaniýalary maglumatlaryň has ejiz toparlara ýetmegi üçin sosial torlary, jemgyýetler üçin ýüzbe-ýüz master-okuwlaryny, ýaşlaryň we aýal-gyzlaryň saglyk meseleleri

boýunça çäreleri ulanmak bilen näsaglaryň hukuklarynyň we mümkinçilikleriniň ýokarlandyrylmagyna ýardam bererler.

33. BMGÖM-y şeýle hem, COVID-19-a täsir edilen çärelerden alnan netijelere esaslanyp, geljekdäki adatdan daşary ýagdaýlara garşy saglygy goraýyş ulgamynyň taýýarlygyny ýokarlandyrmak üçin ygtybarly seljeriş geçiriş we irki duýduryş ulgamlary üçin maglumatlary ýygnamak we seljeriş geçirmek mümkinçiliklerini ýokarlandyrar.

III: Maksatnamany dolandyrmak we töwekgelçilikler

34. Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynyň dolandyryş gurluşynyň çäginde Ýurt maksatnamasyna Türkmenistanyň Daşary işler ministri we BMG-nyň Hemişelik utgaşdyryjysy tarapyndan bilelikde ýolbaşçylyk edilýän Milli Dolandyryş Komitetiniň (MDK) ýolbaşçylygynda seljeriş geçiriler.

Dolandyryş komitet strategiki ýolbaşçylygy üpjün edýär we hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynyň we aýry-aýry guramalaryň ýurt maksatnamalarynyň umumy netijeliligini gözden geçirýär.

35. BMGÖM-yň netijeli we sazlaşykly goşantlaryny üpjün etmek üçin Ýurt maksatnamasynyň durmuşa geçirilmegi Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasy we Türkmenistanyň Maliýe we ykdysadyýet ministriniň baştutanlygyndaky Durnukly ösüş maksatlaryny durmuşa geçirmek boýunça hereket edýän Milli iş toparynyň alyp barýan işleri bilen ylalaşylar.

Her bir taslama üçin korporatiw durmuş we ekologiki ülňülerine laýyklykda işlenip düzülen we durmuşa geçirilen taslama geňeşleri dörediler.

BMGÖM-y BMG we beýleki hyzmatdaşlar bilen Durnukly ösüş ugrunda hyzmatdaşlygyň Çarçuwaly Maksatnamasynyň netijelerine ýetmek üçin köp pudaklaýyn, garyşyk tehniki çäreleri geçirmekde täze çemeleşmek üçin hyzmatdaşlyk eder, şeýle hem ýerli gatnaşygyny, ýerlerde mobilizasiýany we raýat gatnaşygyny ýokarlandyrmak üçin BMG-ň meýletinçiler maksatnamasyny öňe sürer.

36. Ýurt maksatnamasynyň üstünlikli durmuşa geçirilmegine birnäçe potensial töwekgelçilikler täsir edip biler.Howpsuzlyk ugrunda geosyýasy töwekgelçilikler we energiýa pudagynyň global ykdysady tendensiýalara we bahalaryň üýtgemegine gowşaklygy ösüşiň ileri tutulýan ugurlary üçin ýurduň maliýe giňişligini azaldyp biler, howanyň üýtgemegi sebäpli dörän guraklyk we suw ýetmezçiligi milli býudjetiň ileri tutulýan ugurlaryna we milli durnukly ösüş maksatlaryna ýetmek üçin haýal öňe gidişlige täsir edip biler.Bu töwekgelçilikler ykdysady diwersifikasiýany, energiýanyň netijeliligini we howanyň durnuklylygyny ýokarlandyrmaga gönükdirilen syýasat başlangyçlary bilen gowşadylar.

37. Goşmaça töwekgelçilikler meýilnamalaşdyrylan işler üçin maliýe çeşmeleriniň elýeterliligini we maglumatlaryň hilinde we elýeterliliginde çäklendirmeleri öz içine alýar. BMGÖM-y durnukly ösüş maksatlarynyň maglumatlar binýadyna goşmaça maglumat toplumlaryny goşmak bilen statistiki mümkinçilikleri güýçlendirer.Şonuň ýaly-da, ösüşe has netijeli seljeriş geçirmek üçin maglumat binýadyny giňeltmek boýunça sanlaşdyrma arkaly milli statistika kuwwatyny güýçlendirmek ileri tutulmalydyr.Maksatnamanyň çeşme bazasyny diwersifikasiýa etmek mümkinçiligi ýurduň ortaça ýokary girdejili ýagdaýy bilen kesgitlenýär.

Şu nukdaýnazardan hökümet bilen hyzmatdaşlyk berk we hyjuwly bolup galýar. BMGÖM-y durnukly saglygy goraýyş ulgamlaryň, saglygy goraýyş bilen ähliumumy gurşap almagyň we goşantlaryň azalmagynyň öňüni almak üçin geljekki pandemiýalara taýýarlyk görmegiň dowam edýän ähmiýetini belläp geçmegi bilen ünsüni çeker.

BMGÖM-y hökümetiň we beýleki hyzmatdaşlaryň çeşmelerinden tygşytly peýdalanmagy üpjün etmäge çalyşýar, çykdajylary optimizasiýa we netijeliligi yzygiderli gowulandyrmak arkaly milli ileri tutulýan ugurlary goldamakdaky ähmiýetini görkezýär.

38.BMGÖM-y milli ösüşiň ileri tutulýan ugurlaryna gysga wagtda ýetmek boýunça tagallalary höweslendirmek üçin täze mümkinçilikleri, şol sanda ýurdy goldamaga ýardam berip biljek sebitleýin maksatnamalary we BMG-ň meýletinçileri bilen hyzmatdaşlygy, esasanam 2030-njy ýyla çenli döwür üçin Gün tertibi bilen baglanyşykly mümkin bolan milli başlangyçlary ýüze çykarmak üçin ösüş pudagyndaky ýagdaýlary gözegçilik astynda saklar.

Günorta-Günorta hyzmatdaşlygy, hususan-da, Türkmenistanyň BMG bilen hyzmatdaşlygyny ösüş meselelerine täsirini has ýokary derejede ulanmak üçin gyzyklanýan sebit goňşulary bilen hyzmatdaşlygyň usuly hökmünde dowam eder.

39.Ýurt maksatnamasynyň şu resminamasy, BMGÖM-nyň milli netijelere goşýan goşandyny görkezýär we ýurt derejesinde maksatnama berlen netijeleri we çeşmeleri ylalaşdyrmak üçin Ýerine ýetiriji Geňeşiň öňünde jogapkärçiligiň esasy elementi bolup hyzmat edýär
Ýurt, sebit we ştab-kwartira derejedäki ýolbaşçylaryň Ýurt meýilnamalary üçin jogapkärçiligi Maksatnama we amaly syýasatynda we proseduralarda we içerki gözegçilik Gurluşynda beýan edilýär.
40. Maksatnama milli derejede durmuşa geçiriler. Zerur bolsa, bölekleýin ýa-da tutuş maksatnama üçin, milli ýerine ýetiriş, fors-mažor ýagdaýlara jogap bermek üçin göni ýerine ýetirilmegi bilen çalşyrylyp bilner. Maliýe töwekgelçilikleri dolandyrmak üçin Birleşen Milletler Guramasynyň beýleki guramalary bilen utgaşyp, pul geçirimlerine sazlaşykly çemeleşme ulanylar. Maksatnamanyň netijeliliginiň we ösüş çykdajylarynyň kesgitlemeleri we klassifikasiýalary degişli taslamalara degişli ediler.

IV. Seljeriş geçirmek we baha bermek

41. Täze Ýurt maksatnamasynyň çäginde BMGÖM-y Ýurt maksatnamasyna ýardam berip biljek ösüş gurşawyny seljermek arkaly geljekki zerurlyklary çaklamaklyga has uly üns bermek üçin bilim bermekligiň seljeriş geçirmekligiň, baha bermekligiň we okatmaklygyň has uly düzümini döretmekligiň bir bölegi bolup durýandygyna ünsi çekmek bilen seljeriş geçirmegiň we baha bermegiň has bitewi çemeleşmesine geçýär.

42. BMGÖM-y öz işine seljeriş geçirmek üçin zerur bolan ýerlerde gender we jyns taýdan bölünen resmi maglumatlary ulanýar, taslamalar boýunça hasabat bermek arkaly ilkinji maglumatlary ýygnaýar we maksatnama maksatlaryna tarap ösüşi yzarlamagyň innowasion ýollaryny öwrenýär.

43. BMGÖM-y BMG hyzmatdaşlary bilen bilelikde Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet Komiteti, akademiki we gözleg institutlary bilen durnukly ösüş maksatlarynyň toplumlaýyn maglumatlar binýadyny gowulandyrmak arkaly ösüşe seljeriş geçirmek üçin bar bolan maglumatlary giňeltmek boýunça isleri geçirerler.

BMGÖM-iň seljeriş maksatnamasy, MEL gurluşynyň aýrylmaz bölegi bolup, ýurduň saglygy goraýyş ulgamlary, howanyň töwekgelçiligini azaltmak we uýgunlaşdyrmak baradaky bilim binýadyny giňeltmäge we Durnukly ösüş maksatlaryny çaltlaşdyrmak üçin döwlet maliýeleşdirmegi meýilnamalaşdyrmaklyga gönükdiriler.

44.Bahalandyrmalar strategiki meýilleşdiriler we bahasyny görkezýän baha beriş meýilnamasyna laýyklykda amala aşyrylar hem-de ýurt maksatnamasynyň ewolýusiýasy barada habar bermek üçin ulanyljak strategiki okuwy işläp düzüler.

Bahalar diňe bir BMGÖM-ň çärelerine syn bermek üçin däl-de, eýsem olaryň netijeliligine we aýal-gyzlara, maýyplara we ilatyň beýleki toparlaryna niýetlenen çäreleriň differensirlenen täsirini hasaba almak bilen ösüş gurşawynyň has giň dinamikasyna täsirine syn bermek üçin işlenip düzüler.

BMGÖM-y maksatnama býudjetleriň gender gün tertibini öňe sürmäge gönükdirilendigini anyklamak üçin korporatiw gender belligini ulanar.

A Goşundy: Netijeleriň we resurslaryň tabisasy

<table>
<tr><td colspan="5">MILLI ILERI TUTULÝAN UGUR ÝA-DA MAKSAT: Durnukly Ösüş Maksatlary: 5, 8, 10, 11, 16, 17</td></tr>
<tr><td colspan="5">BMGÖM-Y GOŞMAK BILEN ÇARÇUWALY MAKSATNAMASYNYŇ AHYRKY NETIJESI #1: 2030-njy ýyla çenli Türkmenistanyň halky döwlet dolandyryşyny gowulandyrmak we DÖM-ň gazanylmagyny üpjün etmek üçin adam hukuklary baradaky borçnamalara, kanunyň hökmürowanlygyna we gender deňlige esaslanyp, maliýe mümkinçiliklerini güýçlendirmek arkaly jogapkärçilikli dolandyryşa eýe bolar.</td></tr>
<tr><td colspan="5">STRATEGIKI MEÝILNAMASYNYŇ DEGIŞLI AHYRKY NETIJESI: Ahyrky netije1. Gurluş özgerişligi, esasanam ýaşyl, öz içine alyjy we sanly geçiş ugurlarynda çaltlaşdyryldy.</td></tr>
<tr><th>ÇARÇUWALY MAKSATNAMASYNYNYŇ GÖRKEZIJILERI, BAŞLANGYÇ DEREJELERI, ANYRKY NETIJELERINIŇ WEZIPELERI</th><th>MAGLUMAT ÇEŞMESI WE MAGLUMATLARY ÝYGNAMAGYŇ ÝYGYLYGY, JOGAPKÄRÇILIKLER</th><th>ÝURT MAKSATNAMASYNYŇ TAKMYNAN ARALYK NETIJELERI</th><th>GURLUŞYŇ ESASY HYZMATDAŞLARY / HYZMATDAŞLYGY</th><th>JEMLEÝJI NETIJELERE GÖRÄ TAKMYNAN BAHASY (ABŞ-NYŇ DOLLARY)</th></tr>
<tr><td>Durnukly ösüş maksatlarynyň 17-sine (DÖM) we degişli maksatly görkezijilerine ýetmek üçin öňegidişlik %-de:

Başlangyç derejesi (2024): 67,13
Maksatly görkezijisi (2030): 100

Durnukly ösüş maksatlaryna gözegçilik etmek üçin statistiki mümkinçilikleriň görkezijisi (Statistiki öndürijilik görkezijisi)
Başlangyç derejesi (2023): 73,8%
Maksatly görkeziji (2030): 100%

MAHGGB-ň tekliplериniň amala aşyrylan paýy
Başlangyç derejesi (2024): MAHGGB-den teklipler alyndy
Maksatly görkezijisi (2030): MAHGGB-ň tekliplериniň 80% amala aşyryldy

Jemi içerki önümiň göterimi hökmünde esasy hyzmatlara (bilim, saglygy goraýyş we durmuş goragy) umumy döwlet çykdajylarynyň paýy
Başlangyç derejesi (2023): 10,6%
Bilim 4,7%; Saglygy goraýyş 1,6%;</td><td>Çeşme: Durnukly ösüş barada hasabat: DÖM-ň indeksi[14]
Ýygylygy: her ýyl

Çeşme:
Statistika barada Döwlet Komitetiniň DÖM-ň maglumat bazasy

Ýygylygy: her ýyl

Çeşme: MAHGGB
Ýygylygy:Her ýyl

Çeşme: Türkmenstat
Ýygylygy:Her ýyl</td><td>Aralyk netijesi 1.1: Döwlet dolandyryşy, möhüm pudaklarda durnukly ösüşi goldaýan döwlet hyzmatlaryny aç-açan, netijeli we utgaşdyrylan görnüşde bermek üçin sanly çözgütleri, maglumat we maglumat ulgamlaryny ulanýar.
1.1.1. Ýokary hilli hyzmatlary bermek üçin sanly tehnologiýalary ulanýan döwlet edaralarynyň sany. IRRF E.1.2
1.1.2. Başlangyç derejesi (2025): 3
Maksatly görkezijisi (2030): 8
Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, milli hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl
1.1.2. Maglumatlaryň elektron alyş-çalyş standartlaryna laýyklykda elektron maglumat alyş-çalyş ulgamlary arkaly maglumat alyşýan edaralaryň sany

Başlangyç derejesi (2025): 10
Maksatly görkezijisi (2030): 20
Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, milli hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl

1.1.3. Döwlet dolandyryşynyň mümkinçiliklerini artdyrmak we sanly sowatlylyk programmalary / okuw çärelerinden peýdalanan döwlet işgärleriniň sany

Başlangyç derejesi (2025): 105 adam (101 erkek, 4 aýal)</td><td>Adam hukuklary we halkara ynsanperwer hukugy babatynda halkara borçnamalaryň ýerine ýetirilmegini üpjün etmek üçin pudagara komissiýasy
Döwlet, hukuk we demokratiýa instituty
Maliýe we ykdysadyýet ministrligi (MweYM)
Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti (TürkmenStat)
Adalat ministrligi
«Türkmenaragatnaşyk» Agentligi
Adalatçynyň diwany
Döwlet gullugy Akademiýasy
Gümrük gullugy
Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş banky
Daşky gurşawy goramak ministrligi (DGGM)
Birleşen Milletler Guramasynyň Adam hukuklary boýunça ýokary komissarynyň edarasy</td><td><u>Adaty</u>

$ 300 000

<u>Beýlekisi</u>

$ 6 710 268</td></tr>
</table>

[14] https://dashboards.sdgindex.org/profiles/turkmenistan

Durmuş goragy 4,3% Maksatly görkeziji (2030): >15% Bilim 5%; Saglygy goraýyş 5%; Durmuş goragy 5%		Maksatly görkezijisi (2030): 1105 (400 aýal) Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, milli hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl **Aralyk netijesi 1.2: Hökümetiň milli syýasatlary we kanunçylyk esaslary adam hukuklary, kanunyň hökmürowanlygy, adalata elýeterlilik we gender deňligi babatynda halkara borçnamalaryna laýyk gelýär we durmuşa geçiriş mehanizmleri we institusional mümkinçilikler bilen goldanýar.** 1.2.1: BMG-nyň 2026-2030-njy ýyllardaky Üçünji Milli Adam Hukuklary Hereket meýilnamasyna girizilen BMG şertnamalaýyn guramasynyň tekliplериniň göterimi Başlangyç derejesi (2025): 70 Maksatly görkezijisi (2030): 80 Çeşme/ Ýygylygy: Adam hukuklary boýunça milli hereket meýilnamasynyň baha beriş hasabaty /Her ýyl 1.2.2. Mugt hukuk kömegini alýanlaryň sany Başlangyç derejesi (2024): Ýok Maksatly görkezijisi (2028): 1500 (azyndan ýarysy aýallar) Çeşme/ Ýygylygy: Aklawçylaryň milli edarasy/Her ýyl **Aralyk netijesi 1.3: Milli DÖM gün tertibini goldaýan subutnamalara we hukuklara esaslanýan syýasatlar işlenip düzüldi we durmuşa geçirildi, ýeterlik býudjet serişdeleri bilen goldanyldy, bölünmedik maglumatlaryň kömegi bilen durmuşa geçirildi we gözegçilik edildi.** 1.3.1: Döwlet / hususy maliýeleşdirmegi Durnukly Ösüş Maksatlary bilen deňleşdirmek üçin goldanýan syýasat çäreleriniň sany. IRRF E.3.2 Başlangyç derejesi (2025): 3 Maksatly görkezijisi (2030): 6 Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, milli hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl 1.3.2. Toplumlaýyn Durnukly Ösüş Maksatnamalar bazasyna ýüklenen maglumat bazalarynyň göterimi Başlangyç derejesi (2024): 73 % Maksatly görkezijisi (2030): 100 % Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar/Her ýyl 1.3.3 Türkmenistanyň Milli statistika ulgamyna 2022-nji ýyldaky Global baha beriş tekliplериniň göterimiBaşlangyç derejesi (2024): 0 %	BMG-nyň Ilat Gaznasy HZG Raýat jemgyýeti,Zenanlar Guramasy Aklawçylaryň milli edarasy Köpçülikleýin habar beriş serişdeler	

		Maksatly görkezijisi (2030): 25 % Çeşme:Türkmenstat, BMG-nyň Ýewropa ykdysady komissiýasy, Ýewropanyň erkin söwda birleşigi /Her ýyl		
MILLI ILERI TUTULÝAN UGUR ÝA-DA MAKSAT: Durnukly Ösüş Maksatlary: 2, 8, 9, 11, 17				
BMGÖM-Y GOŞMAK BILEN ÇARÇUWALY MAKSATNAMASYNYŇ AHYRKY NETIJESI #2: 2030-njy ýyla çenli Türkmenistanda inklýuziw we durnukly ykdysady diwersifikasiýa we ösüş üçin şertler we mümkinçilikler kämilleşdiriler				
STRATEGIKI MEÝILNAMASYNYŇ DEGIŞLI AHYRKY NETIJESI: *Netije 1: Gurluş özgerişligi esasanam ýaşyl, öz içine alyjy we sanly geçiş ugurlarynda çaltlaşdyryldy.*				
JIÖ-de daşary söwda dolanyşygynyň paýy (umumy/ýangyç-energetika toplumyny hasaba alman),% Başlangyş derejesi (2023): 31.3% / 12% Maksatly görkezijisi (2030): 40% / 15% Ylmy-barlag we tejribe-konstruktorçylyk işleri üçin çykdajylaryň JIÖ-daki paýy Başlangyş derejesi (2022): 0.14% Maksatly görkezijisi (2030): 0.2% Döwlete dahylsyz kärhanalaryň we hususy telekeçileriň ykdysady işjeňligi we jynsy boýunça ortaça ýyllyk sany, adam Başlangyş derejesi (2023): - döwlete dahylsyz bölegi 130,500 (erkekleriň %/ aýallaryň % Türkmenstat tarapyndan üpjün ediler - Hususy telekeçiler 102450 (6,6%) (649,677 erkekler, 32,773 aýallar) Maksatly görkezijisi: Her ýyl azyndan 5% ösüş	Çeşme: TSDK Ýygylygy: Her ýyl Çeşme: DÖM-ň maglumat bazasy/ TSDK Ýygylygy: Her ýyl Çeşme: TSDK Ýygylygy: Her ýyl	**Aralyk netijesi 2.1: Türkmenistan sebitleýin we global söwda torlaryna has gowy integrirlenen we işewürlik ýagdaýy ykdysadyýetiň gurluş üýtgemelerine we diwersifikasiýa ýardam berýär.** 2.1.1: Maýa mümkinçiligini, maýa goýum ýagdaýyny, elektron söwdany we iş gurşawyny berkitmäge gönükdirilen başlangyçlaryň we maliýe teklipleriň sany. Başlangyş derejesi (2025): 3 Maksatly görkezijisi (2030): 6 Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, milli hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl 2.1.2. Döredijilik we innowasiýa ykdysadyýetini güýçlendirmek üçin durmuşa geçirilýän goldaw maksatnamalarynyň sany Başlangyş derejesi: 1 Maksatly görkezijisi: 3 Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl **Aralyk netijesi 2.2: Aýal-gyzlara, ýaşlara we maýyplara gönükdirilen ýokary mümkinçilikli ykdysady pudaklarda mynasyp, resmi we ygtybarly işe girmäge ygtyýarly adamlaryň sany.** 2.2.1 Resmi we resmi däl hünär bilimini gowulandyrmak üçin başlangyçlaryň sany, şol sanda "ýaşyl" iş ýerlerine başarnyklary jemlemek Başlangyş derejesi (2025): 1 Maksatly görkezijisi (2030): 6 Çeşme/ Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar / Her ýyl 2.2.2 Ýerli kompaniýalar we alymlar bilen hyzmatdaşlykda amaly başarnyklara eýe bolan aýallaryň, ýaşlaryň we maýyplaryň sany, şol sanda "ýaşyl" işlerde başarnyklary Başlangyş derejesi (2024): Ýok Maksatly görkezijisi (2028): 700 (aýallar 300; ýaşlar - 200;maýyplar-200) Çeşme/ Ýygylygy: BMG Merkezi Aziýa üçin gender	Maliýe we ykdysadyýet ministrligi (MweYM) Türkmenistanyň Gurluşyk we binagärlik ministrligi (G we BM) Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komiteti Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministrligi Oba hojalyk ministrligi (OHM) Söwda we daşary ykdysady aragatnaşyklar ministrligi Söwda-senagat edarasy Senagatçylar we telekeçiler birleşmesi HZG BMG-ň Ilat Gaznasy Raýat jemgyýeti Köpçülikleýin habar beriş serişdeler	<u>**Adaty:**</u> **$ 300 000** <u>**Beýlekisi:**</u> **$ 1 600 000**

		zorluga garşy göreşmek üçin köp ýurtly maksatnamasy /Taslama hasabatlar /Her ýyl		
Milli ileri tutulýan ugur ýa-da maksat: Durnukly Ösüş Maksatlary 2, 3, 4, 6, 7, 11, 13, 15				
BMGÖM-y goşmak bilen Çarçuwaly Maksatnamasynyň ahyrky netijesi #3: 2030-njy ýyla çenli Türkmenistan tebigy baýlyklary dolandyryş ulgamlaryny güýçlendirer, howanyň hereketleri baradaky borçnamalaryny yzygiderli ýerine ýetirer we ilaty howanyň üýtgemegine we tebigy betbagtçylyga has çydamly bolar.				
Strategiki meýilnamasynyň degişli ahyrky netijesi: *Ahyrky netije 3: Ulgam näbelliligine we töwekgelçiliklere çydamlylygy ýokarlandyryldy*				
Ýerleriň umumy meýdanyna degişlilikde zaýalanan ýerleriň paýy Başlangyç derejesi (2023) 17.7% Maksatly görkeziji:: (2030) 17.7% Ahyrky energiýa sarp edişiň jemi göwrüminde, täzelenýän energiýa çeşmeleriniň paýy Başlangyç derejesi: (2024): 0 Maksatly görkezijisi: (2030): 10 %	Çeşme: Türkmenistanyň daşky gurşawy goramak ministrligi /Oba hojalyk ministrligi Ýygylygy: her ýyl Çeşme: Türkmenistanyň Energeti ka ministrligi (TEM) Ýygylygy: her ýyl	**Aralyk netijesi 3.1: Howanyň üýtgemeginiň we tebigatyň täsirlerine uýgunlaşmak we azaltmak çäreleri Pariž şertnamasyna we beýleki möhüm halkara we köptaraplaýyn daşky gurşawy goramak şertnamalaryna laýyklykda amala aşyrylýar** 3.1.1: Pariž şertnamasyna we beýleki möhüm halkara we köptaraplaýyn daşky gurşawy goramak şertnamalaryna laýyklykda Howanyň üýtgemegi we daşky gurşawy goraýyş syýasatlarynyň we işlenip düzülen we durmuşa geçirilýän çäreleriň sany (IRRF 1.1.2) Başlangyş derejesi (2025): 2 Maksatly görkezijisi (2030): 5 Çeşme /Ýygylygy: Hökümet, BMGÖM-y/Her ýyl 3.1.2: Içerki sarp etmek üçin öndürilýän gün energiýasynyň mukdary Başlangyş derejesi (2024): 0 megawatt Maksatly görkezijisi (2030): 14 megawatt Çeşme /Ýygylygy: Energetika ministrligi/Her ýyl	Daşky gurşawy goramak ministrligi Oba hojalyk ministrligi Türkmenistanyň suw hojalyk komiteti Energetika ministrligi Ylymlar Akademiýasy BMG-nyň Daşky gurşaw Maksatnamasy MG-nyň Ýewropa ykdysady komissiýasy, BMG-nyň Azyk we Oba hojalygy Guramasy BMG-nyň Çagalar Gaznasy BMG-ň Ilat Gaznasy BSG	**Adaty:** **$ 338 000** **Beýlekisi:** **$ 23 906 542**

		Aralyk netijesi 3.2: Tebigy betbagtçylyk töwekgelçiligini peseltmek barada Sendaý Çarçuwaly Maksatnamasyna laýyklykda klimat we adatdan daşary ýagdaýlaryň netijelerin peseltmek babatynda irki duýduryş we tebigy betbagtçylyk töwekgelçiligini peseltmek ulgamlary 3.2.1: Täzelenen seýsmiki kartalar, heläkçilik töwekgelçiligini peseltmek we irki duýduryş çäreleri bilen gurşap alnan ilatly ýerlerde adam sany Başlangyç derejesi (2025): 850 000 Maksatly görkezijisi (2030): 1 000 000 (500 000 aýal) Çeşme/ Ýygylygy: Hökümet/Her ýyl 3.2.2: Howanyň üýtgemegine uýgunlaşmak strategiýalaryny durmuşa geçirýän döwlet edaralarynyň sany Başlangyç derejesi (2022): 0 Maksatly görkezijisi (2030): 5 Çeşme/ Ýygylygy: BMGÖM-y/Her ýyl Aralyk netijesi 3.3: Resurslary dolandyrmak, şol sanda ekologiýa taýdan arassa çözgütleri ulanmak arkaly kämilleşdirildi, ýapyk aýlaw düşünjesi syýasata we tejribä durmuşa geçirilýär 3.3.1: Kämilleşdirilen we öz içine alyjy dolandyryş we tejribe şertlerinde ýer we suw ekoulgamlaryň gektar (ga) sany Başlangyç derejesi (2025): 5 000 Maksatly görkezijisi (2030): 1 137 002 Çeşme: BMGÖM-y, Daşky gurşawy goramak ministrligi/Her ýyl 3.3.2: Tebigy baýlyklary durnukly dolandyrmak sebäpli çydamlylygy ýokarlanan adam sany Başlangyç derejesi (2022): 14 890 Maksatly görkezijisi (2030): 25 000 (8 000 aýallar) Çeşme/Ýygylygy/ BMGÖM-y/Her ýyl 3.3.3: Hemmeler üçin deň mümkinçilikleri üpjün edýän ýapyk aýlawly ykdysadyýeti ösdürmek üçin birnäçe kadalaşdyryjy, meýilnamalaşdyryş we syýasat gurallary goldanyldy. Başlangyç derejesi (2025): 0 Maksatly görkezijisi (2030): 2 Çeşme/Ýygylygy: Hökümet, BMGÖM-y/Her ýyl		

MILLI ILERI TUTULÝAN UGUR ÝA-DA MAKSAT: Durnukly Ösüş Maksatlary: 1, 2, 3, 4				
BMGÖM-Y GOŞMAK BILEN ÇARÇUWALY MAKSATNAMASYNYŇ AHYRKY NETIJESI #4: 2030-njy ýyla çenli Türkmenistanda ähli adamlar, şol sanda ejiz toparlar, hil we umumy gurşap alýan saglygy goraýyş, bilim we durmuş goragy ulgamlardan, şeýle hem üýtgeýän durmuş kadalardan deň derejede peýdalanýarlar.				
STRATEGIKI MEÝILNAMASYNYŇ DEGIŞLI AHYRKY NETIJESI: *Ahyrky netije 2. Hiç kim yzda galmady, ünsi deň elýeterlilige we adam hukuklaryna we adam ösüşine hukuklara esaslanýan çemeleşmä gönükdirdi*				
Esasy lukmançylyk hyzmatlary bilen gurşalmagy Esasy derejesi (2023): 88.2% Maksatly görkeziji (2030): 89% Ilatyň 100 000 adamyna hasaplananda inçekesel bilen keselleýjilik Esasy derejesi (2025): 27,7 Maksatly görkezijisi (2030): Inçekesel bilen kesellänleriň 2015-nji ýyl bilen deňeşdirilende 80% azalmagy Ýokary hilli, öz içine alyjy, ýerli jemgyýetleriň esasynda durmuş hyzmatlar tutuş ýurt boýunça giňelýär we durmuş hyzmatlar barada Kanun her jemgyýetde durmuşa geçirilýär. Esasy dereje (2024): 18 sany etrap Maksatly görkeziji (2030): Ähli etraplar	Çeşme: Türkmenstat Ýygylygy: her ýyl Çeşme:BSG Ýygylygy: her ýyl Çeşme: Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministrligi (ZIDTGM) Ýygylygy: her ýyl	**Aralyk netijesi 4.1: Saglyk ulgamynyň institusional we adam mümkinçilikleri ýokary hilli we innowasion saglyk hyzmatlaryna ähliumumy elýeterliligi üpjün etmek üçin güýçlendirildi.** 4.1.1 Bejergi maksatnamasyna girizilen köp sanly çydamly inçekesel (KSÇ-IN) näsaglaryň sany Başlangyç derejesi (2024): 7 490 Maksatly görkezijisi (2030): 11 790[2] Çeşme/Ýygylygy: SG we DSM/Her ýyl 4.1.2 Dermanlara çydamly inçekesel bilen kesellänleriň arasynda bejerginiň üstünlik derejesi (DÇ-IK) we köp dermanlara çydamly inçekesel (KDÇ-IK): DÇ-IK / KDÇ-IK näsaglaryň arasynda üstünlikli tamamlanan bejerginiň göterimi Başlangyç derejesi (2020-nji ýyl üçin): 60% Maksatly görkeziji (2030 ýyl): 85% Çeşme/Ýygylygy: TSG we DSM/ Her ýyl 4.1.3 Keselleri anyklamak we bejermek boýunça bilim alan lukmançylyk hünärmenleriň sany Başlangyç derejesi (2024): 736 Maksatly görkezijisi (2030): 1,600 Çeşme/Ýygylygy: BSG/BMGÖM/Her ýyl **Aralyk netijesi 4.2. Gowşak toparlaryň isleglerini kanagatlandyrmak üçin jemgyýetler derejesinde giňişleýin durmuş hyzmatlaryň gerimi giňeldildi** 4.4.1. Jemgyýet derejesinde hyzmatlar bilen gurşap alnan ejiz adamlaryň sany Başlangyş derejesi (2024): 519 (37 ýaş adamlar; 482 köp sanly çydamly inçekesel näsaglar) Maksatly görkezijisi (2025): 956 adam (187 ýaş adamlar; 250 inçekesel näsaglar) Çeşme/Ýygylygy: Taslamalar boýunça hasabatlar, hyzmatdaşlaryň hasabatlary /Her ýyl	SG we DSM Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministrligi, Içeri işler ministrligi Türkmenstat BSG Gyzyl Ýarymaý Milli Jemgyýeti	**Adaty:** **$ 300 000** **Beýlekisi:** **$ 200 950 432**

[15]Wezipeler 2025-2027-nji ýyllar üçin elýeterlidir. 2029-2030-njy ýyllardaky wezipeler 2025-nji ýylda bahalandyrylar we umumy wezipe täzelenip bilner